

הַשְׁרָרָה מִקְצֵרֵת יָמֵי שֶׁל הָאָדָם

[פרשת ויחי – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה" – שיחה 5.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"מפני מה מת יוסף קודם לאחיו (שהם חיו למעלה מ-120 שנה, והוא חי רק עד 110)? מפני שהנהיג את עצמו ברבנות". (=שררה על אחרים) (ברכות נה.). וכבר הזכרנו פעמים רבות שכאשר חז"ל מציינים בביקורתם ליקוי כלשהו במידותיהם של אישיהתנ"ך או מתנאים ואמוראים, הכוונה היא למעידה **חד־פעמית**, אבל כל יתרת ימות־חיייהם היו המבוקרים הללו בהצטיינות ובשלימות. וכן הם דברי רש"י (על מכות כד. ד"ה אוטם אזנו) "אלמא דבחייו היה רגיל לדקדק בכך". כמ"ש "אין אומר בַּקְרוּ גַמְל, (=לבדוקו ממומים שיכשר כקרבן למזבח, שהרי כל כולו פסול לקרבן; כך הנמשל, אדם שנבדק בציציותיו, סימן ורָאִיהָ שהשאר מושלם, כשר וטהור) או בקרו חזיר, אלא בקרו טלה" (חגיגה ט.). לכן ניזהר לבל נעויות חשבון אמת, כאשר מדובר על גדול־יעולם.

יוסף הצדיק הפסיד לא רק בעצם הקצבת מספר שנות חייו, אלא גם בהיותו עדיין חי איבד את "איכות" השם "חיי", ונקרא "עצמות", בגלל אותו שמץ גבהות־רוח שהיה בו כאשר שמע את אחיו משתמשים בביטוי "עבדך אבינו", ולא מחה בהם (סוטה יג.).

וכמה אמת יש במאמרם: "אוי לה לרבנות (=שררה) שמקברת את בעליה" (פסחים פז. עיי"ש ההוכחות). ומפרש בעל "תפארת ישראל" על המשנה (אבות, א) "אָהוּב את המלאכה ושנא את הרבנות": "ואם נדחת להתפרנס מחכמתך ומינו אותך "רב", על כל פנים תשנא מלהתרברב על צאן מרעיתך... כמ"ש כלום שררות אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם! (הוריות י.) וכל המתגאה הוא כעובד ע"ז (סוטה ד). וראה גמרא ר"ה (דף יז), עונש פרנס המתגאה על הציבור". כלומר, עצם מעשה הרבנות הוא כשר וישר. רק שהמאייש את התפקיד ההוא צריך לשנוא את צד ההתנשאות שיש בדבר; עליו לדעת שהוא מסכן בכך את בריאותו ותוחלת חייו (עיי"ן פ"י ר"י עמדין על אבות, פסקא זו).

ומצאנו שמתחו חז"ל ביקורת על 2 אישים רמידרג נוספים בגין דבר זה. **משה רבנו** שאמר בפרשת מינוי דיינים "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי" (דברים א, יז) ולכן נענש בענין בנות צלפחד שנעלם ממנו הפתרון לשאלתן (סנהדרין ח.). וגם **שמואל** השקול נגד משה ואהרון, ענה לשאלת הבנות: "אנכי הרואה" (=הנביא), ולכן גער בו הקב"ה וכאשר בא למשוח מלך מבניישי, טעה שוב ושוב, "כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" (ילק"ש על שמואל ט.).

עצות להימנע מכך:

- א.** שאותו המועמד לרבנות יכיר בתודעה עמוקה שהוא הוא שיועמד לדין שמים על כל מכשולות שנכשלים בהם בני קהילתו, כדברי רש"י על "ואשימם בראשיכם" (דברים א, יג), וכמפורש בשבת סוף דף נד, עמוד ב.
- ב.** עצה נוספת, ידע כי כל כשרונותיו האישיים שחונן בהן הוענקו לו ע"י ה', בלי שקדמתה לו לאדם כל הכנה אישית אליהן (כדברי מסילת ישרים, פרק כב).
- ג.** ועוד ידע: "כל המגביה עצמו, הקב"ה משפילו" (עירובין יג.) – "השפֶּלְתִי זו הגבהתי, והגבהתי זו השפֶּלְתִי" (מדרש שמו"ר כג.). זאת אומרת, בקל יוכל האדם לקפח כל עלייתו המזהרת. ואף יפסיד אז את כל עליונותו התורנית, ישכח תורתו ולא יכוון לאמיתתה של תורה, כמבואר על פסוק "לא בשמים היא" – לא תמצא במי שמגביה עצמו עליה כשמים (עירובין נה.). "כל המגביה עצמו על דברי תורה, דומה לנבלה מושלכת בדרך. כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה" (אבות דר"י יא.). נוסף לכך, הרי קבעו חז"ל "הגס לבו בהוראה הרי זה שוטה, רשע וגס רוח". (אבות ד') המעִיין רָאֶה שיש כאן סדר והדרגה מן הקל אל הכבד – לא די שהוא שוטה אלא הוא גם רשע, והקשה מכולם, שהרי הוא גם כן "גס רוח"! וזוהי המגונה שבשלושת דברי הגנאי שפורטו.

על ידי הביאורים הנ"ל אנו מבינים את הפסקא הסתומה המובאת במשנה אחרונה של מסכת סוטה, שבימות עקבות משיחא "בית הוועד יהיה לזנות". הא כיצד?
בפסקתא רבתי (פרשה כב) אמרו: "כל המקבל עליו שררה בשביל ליהנות אינו אלא כנואף הזה". (המנהיג של העם נחשב כבעל המפרנס את אשתו ומשועבד לטובתה) כלומר, הוא משפיל ומזלזל בתפקיד אצילי ועדין, והופכו להיות מגושם וגס. ולכן נבאו שבימות המשיח ייהפך בית הוועד לבית זנות, כלומר שיהיו להוטים בשיגעון אחרי הכבוד והשררה.

הענין מזכיר את המשל הנפלא שנקטו חז"ל על פיתוייה של אשת פוטיפר בכדי להכשיל את יוסף. הבגדים היפים שלבשה בבוקר, לא לבשה בערב (יומא לה:), ובכל יום ויום שינתה את דרכי המכשול. ובמדרש (בי"ר פ"ו) מוזכר נוהג קדמון (בארצות המזרח) להביא לשוק דובה מרקדת, מקושטת בכל מיני אבני יקר. ובעל הקרקס מציע לכל הצופים: מי שיכול להפיל את הדובה (ומיד לסגת אחור ולהנצל מהדובה המותקפת) יקבל כפרס את כל התכשיטים העונדים את גוף הדובה. ענה הפקח: "אתם נותנים עיניכם במה שהדובה מקושטת בו. אבל אני רואה את ניביה ואת טלפיה הטורפות. וזה שמפחיד אותי יותר מכל!". משל זה מתאים בענין "העוֹלָה" דרגה כדי לקבל שררה על הציבור. באמת צעדו זה עלול להביא לו ירידה קשה ומביכה. באמת הכל תלוי לפי מדת יראת השמים בלבו, לפי פקיחת עיניו לנסיונות שבדבר. כי כל שלטון מביא להשחתה. וככל שיארך הזמן, יש יותר סיכויים להיות מושחת. "מי שהוא מנהיג שררה על הציבור בישראל ואינו נותן דעתו האיך הוא מנהיג את ישראל, סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהם" (שהש"ר ו"ז "אל גינת אגוז").

בספר זהר (ח"א דף ר') מבואר שאין שמו של יוסף מוזכר בין דגלי ישראל (במדבר ב') מפני שהוא נתגאה על אחיו. (עין רש"י על בראשית נ, טו). וכבר הזכרנו שחטאיהם של גדולי עולם הם סטיות חדפעמיות, מה שאין כן אצלנו, שהם השגרה. ודאי כי לקח חשוב ונכבד עלינו לזכור, שמי מאתנו המתמנה לתפקיד לשרת את עם ישראל, יראה את עצמו בסכנה רוחנית עצומה פן ייכשל ח"ו בעון גסות רוח. ומה היא העצה לכך? להתכונן ולהתחנך נגד זה כבר מהיום הזה.